

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till dem, som i arvsrättsmål, handlagda av utrikesdepartementet, lidit förluster genom bankfirman Knauth, Nachod & Kuhnes i New York konkurs; given Stockholms slott den 7 december 1923.

Under återropande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

E. Marks von Würtemberg.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 december 1923.

Närvarande:

Hans Excellens herr statsministern TRYGGER, Hans Excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden: MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, PETERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde Hans Excellens herr ministern för utrikes ärendena följande:

Under de senare åren har konsulatet i San Francisco vid insändandet till utrikesdepartementet av penningremissor, till övervägande del utgörande arvsmedel, som tillfallit i Sverige bosatta personer efter i Amerika avlidna anhöriga, anlitat den amerikanska bankfirman Knauth, Nachod & Kuhne.

Sälunda insände konsulatet under tiden 8 maj—14 juni 1923 i elva hos nämnda firma inköpta checker sammanlagt 6,069:01 dollars arvsmedel. Innan dessa checker kommit utrikesdepartementet tillhanda och blivit av bankfirman inlösta, ingavs emellertid konkursansökan mot firman, som på grund därav den 16 juni 1923 inställde sina betalningar. Försök, som av departe-

mentet genom Skandinaviska kreditaktiebolaget i Stockholm företagits i syfte att få checkerna inlösta, blevo utan resultat.

Utrikesdepartementet uppdrog omedelbart åt generalkonsuln i New York, varest omförmälda bankirfirma har sitt huvudkontor, att vidtaga nödiga åtgärder i och för bevakning av det uppkomna fordringsbeloppet.

Någon översikt över bankens ekonomiska ställning föreligger icke ännu, men enligt vad generalkonsulatet i New York meddelat, har den av domstol förordnade utredningsmannen förklarat, att en utdelning å 50 procent med bestämdhet kunde förväntas och att möjlighet föreläge för en utdelning å ända till 70 procent.

Enligt vad konsuln i San Francisco upplyst, har ifrågavarande bankirfirma, som grundades år 1853, åtnjutit det bästa anseende. Detta har även vitsordats av Skandinaviska kreditaktiebolaget härstädes, som jämväl meddelat, att firman torde hava förmedlat en avsevärd del av svensk-amerikanarnas remissor till Sverige, ävensom att dess rörelse haft en betydande omfattning. Bland annat hade firman jämte andra ansedda bankirfirmor under en lång följd av år — även efter kriget — anlitats av amerikanska postverket för dess utbetalningar till svenska postverket, varvid det städse rört sig om högst avsevärda belopp.

Rörande förvaltningen av de utav konsulatet i San Francisco omhänderthavda medlen har konsuln därstädes upplyst, att konsulatet de senare åren haft s. k. check-konton i tvenne av stadens banker, nämligen American National Bank och Anglo-London, Paris National Bank. I den förstnämnda banken hade insatts alla sådana inkommande medel, för vilka konsulatet varit skyldigt att avgiva kvartalsredovisningar till utrikesdepartementets personal- och administrativa avdelning. I den senare banken hade insatts de s. k. »trusteefunds», d. v. s. medel tillhörande enskilda personer (arvsmedel, sjömansmedel o. dyl.). Dessutom hade dylika »trustee»-medel, som av konsulatet av en eller annan anledning måst förvaltas under längre obestämd tid insatts på enskilda sparkassekonton i ytterligare en tredje större bank, nämligen First National Bank.

Vid sidan av dessa konton i ovannämnda banker hade konsulatet haft ett check-konto med bankirfirman Knauth, Nachod & Kuhne. Detta konto hade redan under många år innehaft av det tidigare oavlönade konsulatet i San Francisco. I denna bankirfirma hade insatts i avrundade belopp de medel, som varit färdiga att remitteras till utrikesdepartementet. Med undantag av de genom avrundning av summor uppståndsna överskott hade i nämnda bank sålunda endast insatts medel, som i form av växlar på banken ifråga samtidigt remitterats till utrikesdepartementet. De mot växlarna svarande beloppen hade varit under denna bankirfirmas kontroll endast den tid, som åtgått för postbefordringen av växlarna till Sverige, samt den ytterligare tid, som åtgått för av svensk bank verkställda inkasseringar. — Konsuln har framhållit, att orsaken till att de under konsulatets förvaltning stående medlen deponerats i så många skilda banker, hade varit den, att man velat söka fördela risken under de på världskriget följande år av allmän ekonomisk osäkerhet.

De arvsmedel, varom här är fråga, utgöras av kvarlåtenskap, avsedd att tillställas i Sverige bosatta arvingar till följande i Amerika avlidna personer:

Edvin Herman Nilsson	doll. 3,056: 19
Otto N. Berg	» 73: 29
B. A. Hofving	» 534: 53
Andrew Petersson	» 393: 03
Ernest Johnson	» 225: 40
Erik Westerberg	» 70: 50
Hilma Weltie	» 338: 95
Leonard Bergström	» 393: 35
John Gustafsson	» 242: 46
Carl Petter Johnsson	» 260: 16
Ingrid Kristina Hansson	» 481: 15

Utrikesdepartementets befattning med arvsärenden tager sin början antingen därigenom, att vederbörande konsulat inrapporterar dödsfallet, varefter departementet sätter sig i förbindelse med arvingarna i Sverige, eller ock så, att här i landet boende arvingar hos departementet anmäla dödsfallet och anhålla om bistånd för bevakande av sin rätt. Sedan de arvingar, med vilka departementet trätt i förbindelse, förbundit sig att ersätta de direkta utgifter, departementet kan komma att få vidkännas på grund av departementets befattning med arvsärendet, införskaffar och översänder departementet till vederbörande konsulat släktutredning samt fullmakter från arvingarna. Med stöd av dessa handlingar uppbär konsulatet sedermera arvsmedlen, och sedan avdrag skett för utlägg samt för de expeditionsavgifter, som enligt förordningen den 28 maj 1920 skola utgå, insändas medlen till utrikesdepartementet för att tillställas arvingarna.

Beträffande frågan, huruvida svenska statsverket bör anses rättsligen förpliktad att ersätta de till ifrågakvarande bankirfirma inbetalade arvsmedlen, för vilka betalning icke kan erhållas i konkursen, har Justitiekanslern uti den 25 oktober 1923 avgivet yttrande anfört följande:

Övervägande skäl syntes tala för den uppfattningen, att när enskild person påkallat utrikesdepartementets bemedling i arvsärenden, hade åt utrikesdepartementet lämnats ett sysslomannauppdrag av privaträttslig natur, avsett att till huvudsaklig del utföras genom vederbörande konsulattjänsteman. När syssloman för uppdragets utförande anlitade annan person, torde enligt svensk rätt det i fråga om sysslomannens ansvarighet gälla olika regler, allteftersom den sålunda anlitade vore att anse såsom substitut eller som medhjälpare (Hasselrot: Handelsbalken 18 kap. Sthlm 1903 sid. 1339 samt 1342 och följ.). Men i vilket fall som helst torde ansvarighet icke föreligga, med mindre sysslomannen eller substitutet eller medhjälparen brustit i skyldig aktsamhet. Och den grad av aktsamhet, som härvidlag kunde krävas, anges i nyssnämnda arbete sålunda, att timad skada icke skulle hava sin grund i någon omständighet, som man med normalmänniskan såsom måttstock skäligen kunde lägga vederbörande till last (sid. 1311). Enligt vad av handlingarna framginge, måste efter dylikt bedömande skuld till ifrågakvarande arvsmedels förlust anses icke åvila vare sig konsulattjänsteman eller departementet. Ersättningskyldighet i förhållande till arvingarna kunde då ej heller föreligga för staten. — Ehuru justitiekanslersämbetet för sin del närmast lutade åt den uppfattningen, att

ifrågavarande handhavande av arvsmedlen grundade sig på ett privaträttsligt uppdrag, ville justitiekanslersämbetet dock även beröra frågan, huru med en motsatt uppfattning statens ansvarighet för de förlorade medlen skulle ställa sig, så mycket hellre som offentligrättslig natur måste tillerkännas den skyldighet, som i § 61 mom. 2 förordningen om konsulatväsendet ålagts konsul att under vissa förhållanden utan särskilt uppdrag omhändertaga och realisera kvarlåtenskap samt hemsända därav uppkommen behållning. Statens ansvar för skada, orsakad av något dess organ, vore emellertid, så vitt anginge offentligrättsliga förhållanden, enligt svensk rätt inskränkt till sådana fall, där staten uttryckligen iklätt sig dylikt ansvar. Så hade på olika områden gjorts genom särskilda författningar, men justitiekanslersämbetet veterligt ej i det hänseende, varom här vore fråga.

Såsom justitiekanslerns utlåtande giver vid handen, torde någon ersättningskyldighet icke föreligga för svenska staten med avseende å de arvsmedel, som genom den amerikanska bankirfirmans konkurs kunna komma att undandragas vederbörande arvtagare. Starka billighetsskäl synas mig emellertid tala för att staten här träder emellan och bereder gottgörelse för de förlorade medlen. Ifrågavarande medel utgöras nämligen till större delen av mindre arv, vilkas mottagare äro nära anhöriga till respektive arvlätare, och flertalet av dem torde befinna sig i blygsamma ekonomiska omständigheter. Det torde ej heller böra förbises, att staten äger ett direkt intresse av att allmänhetens förtroende för departementet i dess egenskap av förmedlare i arvsärenden icke rubbas. Utrikesdepartementets bemedling i arvsfall har de senare åren varit ganska omfattande, och allmänheten har i allt flera fall anlitat departementet för att genom konsulernas försorg bevaka sina rättsanspråk efter avlidna anhöriga och släktingar. Genom departementets och konsulatens ingripande tillföres landet årligen avsevärda belopp arvsmedel från utlandet, i synnerhet från Amerika, vilka medel komma respektive arvingar tillgodo emot måttliga kostnader.

Jag vill därjämte erinra om att riksdagen vid föregående tillfällen, åren 1891 och 1899, medgivit, att gottgörelse finge utbetalas till vissa enskilda personer, vilka genom konsulatjänstemans förvällande icke erhållit redovisning för dem tillkommande arvsmedel.

På grund av vad jag anfört, finner jag det skäligt, att ersättning av allmänna medel beredes de personer, som på grund av ifrågavarande bankirfirmas konkurs icke kommit i åtnjutande av dem tillhöriga arvsmedel, uppgående till ett sammanlagt belopp av dollars 6,069:01.

Såsom villkor för ersättnings utbetalande av allmänna medel torde böra bestämmas, att de personer, vilka erhålla dylikt skadestånd, på utrikesdepartementet överlåta sina fordringsanspråk mot bankirfirman.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att av det för innevarande budgetår under riksstatens tolfte huvudtitel uppförda förslagsanslaget »oförutsedda utgifter» må användas ett belopp av högst 23,500 kronor att ersätta

dem, som genom bankirfirman Knauth, Nachod & Kuhnes konkurs gått förlustiga dem tillhöriga arvsmedel, under villkor, att de, som sålunda erhålla gottgörelse, på utrikesdepartementet överlåta sina fordringsanspråk mot bankirfirman.

Till denna av statsrådets övriga närvarande ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Carl Cederlöf.